

31.05.2021

Asia/8

§ 410

V 16.6.2021, Helsingin kaupungin ympäristöraportti 2020

HEL 2021-003311 T 11 00 01

Päätös

Kaupunginhallitus päätti panna asian pöydälle.

Käsittely

Kaupunginhallitus päätti yksimielisesti panna asian pöydälle Veronika Honkasalon ehdotuksesta.

Esittelijä

kansliapäällikkö
Sami Sarvilinna

Lisätiedot

Timo Lindén, kaupunginsihteeri, puhelin: 310 36550
timo.linden(a)hel.fi

Liitteet

1 Helsingin_kaupungin_ympäristöraportti_2020

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Päätösehdotus

Kaupunginhallitus esittää kaupunginvaltuustolle seuraavaa:

Kaupunginvaltuusto merkitsee tiedoksi Helsingin kaupungin ympäristöraportin vuodelta 2020.

Esittelijän perustelut

Helsingin kaupungin ympäristöasioiden huomioon ottamista ohjaavat kaupunginvaltuuston hyväksymät kaupunkistrategia ja ympäristöpolitiikka sekä kaupunginhallituksen hyväksymät talousarvion laatimisohteet. Kaupungilla on lisäksi useita ympäristönsuojelun osaluohjelmia, jotka toimivat osaltaan kaupungin ympäristöjohtamisen toteuttajina. Toimialojen, liikelaitosten ja tytäryhteisöjen ympäristötyö tukee kaupungin ympäristöjohtamista.

Helsingin kaupungin ympäristöraportti on kaupunkikonsernin yhteinen asiakirja, jossa kuvataan kaupungin ympäristötavoitteiden toteutumista ja toiminnan ympäristövaikutuksia sekä kaupungin ympäristöpolitiikan

toteutumista. Ympäristöraportissa raportoidaan myös Hiilineutraali Helsinki 2035 -toimenpideohjelman, Ilmastonmuutoksen sopeutumislinjausten 2019–2025 ja Kierto- ja jakamistalouden tiekartan edistymistä. Toimialojen ja liikelaitosten raportointi- ja ympäristötilinpitotiedot julkaistaan avoimena datana ja koko raportti tullaan julkaisemaan osoitteessa www.hel.fi/ymparistoraportti. Ympäristöpalveluiden kokoamaan ja toimittamaan raporttiin ovat tuottaneet tietoja kaupungin toimialat, liikelaitokset ja tytäryhteisöt.

Keskeisiä poimintoja ympäristöraportista

Kaupunki on aktiivisesti toteuttanut Hiilineutraali Helsinki 2035 -toimenpideohjelman. Kaupunki on asettanut omalle rakentamiselleen tiukat energiatehokkuustavoitteet. Myös yksityisomistuksessa olevissa rakennuksissa tehtäviä energiakorjauksia on tarkoitus jouduttaa vuonna 2020 valmistuneella Energiarenessanssi-toimintamallilla. Lisäksi uusissa asuinkerrostalojen tontinluovutusehdoissa edellytetään rakennusten täyttävän A2018 energiatehokkuudelle asetetut vaatimukset. Alueellisten maalämpöratkaisujen periaatteista maankäytön suunnittelussa ja toteutuksessa laadittiin selvitys, jotta kaupunki voi ohjata alueellisiin usean kiinteistön yhteisiin energiantuotantoratkaisuihin. Kansainvälisellä Helsinki Energy Challenge -kilpailulla etsittiin ratkaisuja Helsingin lämmityshaasteeseen. Helsingin suorista päästöistä yli puolet syntyy lämmityksestä. Tämän vuoksi erityisesti energian tuotantoon liittyvät toimet ovat keskeisiä ilmastonmuutoksen hillinnässä.

Vuonna 2020 Helsingin kasvihuonekaasujen kokonaispäästöt olivat noin 33 prosenttia alemmat kuin vuonna 1990. Päästöt laskivat edellisvuodesta yhdeksän prosenttia ja vuodelle 2020 asetettu tavoite kasvihuonekaasujen 30 prosentin vähennyksestä saavutettiin.

Helsingin kaupungin energiansäästötyötä koordinoi Energiansäästöryhmä. Kaupunkikonsernin päästöt ovat 14 prosenttia koko kaupungin päästöistä ja tästä osuudesta noin 95 prosenttia aiheutuu rakennusten energiankulutuksesta. Helsingin kaupunkikonsernin kokonaisenergiankulutus vuonna 2020 oli noin 1 667 GWh, mikä on kymmenen prosenttia vähemmän kuin vuonna 2019. Jo usean vuoden ajan kaupungin omat uudisrakennukset on tullut toteuttaa määräystasoa energiatehokkaampina. Vuonna 2020 palvelurakennushankkeiden E-lukuvaatimus oli 20 prosenttia määräystasoa tiukempi. Vuoden 2020 alusta myös kaupungin toteuttamille perusrakennushankkeille asetettiin energiatehokkuusvaatimus, jonka mukaisesti palvelurakennuksen E-luvun tulee parantua vähintään 30 prosenttia perusrakennuksen yhteydessä. Vaatimus on kymmenen prosenttiyksikköä kansallista määräystasoa tiukempi. Lisäksi uudis- ja perusrakennushankkeissa tavoitteena on, että noin kymmenen prosentin ostosähkön osuutta vastaava määrä tuote-

taan aurinkosähköllä, jos järjestelmä on taloudellisesti kannattava. Vuonna 2020 palvelurakennuksiin asennettiin uusia aurinkosähköjärjestelmiä yhteensä 365 MWh. Uudiskohteissa ensisijaiseksi lämmöntuotantomuodoksi valittiin maalämpö, mikäli se oli hankesuunnitteluvaiheessa laaditun selvityksen perusteella toteutettavissa ja taloudellisesti kannattava. Perusparannushankkeissa lämmitysmuodon muutos kaukolämmöstä esimerkiksi maalämpöön harkittiin tapauskohtaisesti.

Koronapandemia vähensi moottoriajoneuvoliikennettä sekä matkustajamääriä vuonna 2020. Myös kaupunkipyörillä ajettiin noin 20 prosenttia vähemmän kuin edellisellä kaudella. Helsingin sisällä tehtyjen matkojen suosituin kulkutapa oli kävely 52 prosentin osuudella. Pyöräliikennettä kehitettiin vuonna 2020 hyväksymällä Helsingin Pyöräliikenteen kehittämisohjelma 2020–2025, rakentamalla osa Itäbaanaa ja toteuttamalla kaksisuuntainen pyöräliikenne yksisuuntaisilla kaduilla Kruununhaassa, Kluuvissa, Kampissa ja Etu-Töölössä. Stara laati kaupungin omille ajoneuvoille sähköistymisen tiekartan vuosille 2021–2027 ennakkoiden EU:n puhtaiden ajoneuvojen direktiivin voimaantuloa.

Helsingin ilmanlaatu on parantunut viimeisten vuosikymmenien aikana ja on kansainvälisesti vertaillen melko hyvä. Kuitenkin EU:n ilmanlaatudirektiivin terveysperusteinen typpidioksidin vuosiraja-arvo ylittyy yhä tai on vaarassa ylittyä paikoitellen keskustan katukuiluissa. Syynä ovat liikenteen, etenkin dieselkaluston, pakokaasupäästöt. Myös hengitettävät hiukkaset eli pöly heikentää ilmanlaatua erityisesti keväisin sekä suurten rakennustyömaiden läheisyydessä. Katupölynkin osalta raja-arvon ylitysriski on yhä olemassa. Vuonna 2020 Helsingin ilmanlaatu oli suurimman osan ajasta hyvä tai tyydyttävä. Pakokaasuperäisen typpidioksidin (NO₂) ja katupölyn (PM₁₀) pitoisuudet olivat vuonna 2020 poikkeuksellisen matalia, johtuen sääolosuhteista ja liikennemäärien vähenemisestä.

Ympäristömelu on merkittävä elinympäristön laatua ja viihtyisyyttä heikentävä tekijä Helsingissä. Voimakas jatkuva melu voi aiheuttaa myös terveyshaittoja. Suurin meluhaitta Helsingissä aiheutuu tieliikenteestä. Melua aiheuttavat paikallisesti myös esimerkiksi rakennus- ja korjaustyöt, yleisötapahtumat sekä ravintolat. Vuonna 2020 ääniympäristöä parannettiin lisäämällä nopeusvalvontakameroita ja rakentamalla hidasteita, jotka hillitsevät ajonopeuksia. Myös melua vaimentavia päällysteitä uusittiin ja kampanjoitiin kitkarenkaiden käytön edistämiseksi. Ulkoilualueet olivat koronan takia ahkerassa käytössä, kun kaupunkilaiset hakeutuivat rauhallisiin ympäristöihin. Hiljaiset tai rauhalliset paikat ovatkin helsinkiläisille hyvin tärkeitä, kuten syksyllä 2020 julkaistun asukaskyselyn tulokset osoittavat. Kyselyssä hiljaisiksi ja rauhallisiksi koettuja paikkoja merkittiin ympäri kaupunkia erityisesti suurille viheralueille ja vesistöjen läheisyyteen.

Kaupunki käynnisti pitkän aikajänteen työn pienvesien luokittelumiseksi ja eliöstön kartoittamiseksi. Siniverkostotyön tavoite on tuottaa maankäytön suunnitteluun sekä ympäristön seurantaan ja valvontaan tietoa siniverkoston luontoarvoista ja tuoda tieto paremmin saataville paikkatietomuodossa. Vuoden 2020 aikana kartoitettiin tarkemmin haitta-aineiden esiintymistä pääkaupunkiseudun merialueella. Haitta-aineita esiintyy meren pohjassa ja eliöissä etenkin maalta tulevan valuman ja intensiivisen ihmistoiminnan vaikutuksen alaisena olevilla kaupungistuneilla alueilla. Alkuvuodesta 2020 useat rankkasateet aiheuttivat jätevesiverkoston ylivuotoja, jotka paikallisesti heikensivät rannikkovesien laatua. Helsinki on sitoutunut yhdessä Turun kanssa toteuttamaan kolmannen Itämeri-toimenpideohjelman vuosina 2019–2023. Itämerihaasteen verkostoon on liittynyt jo 315 toimijaa.

Vuonna 2020 Uudenmaan ELY-keskus teki perustamispäätöksen ja hyväksyi hoito- ja käyttösuunnitelman neljälle luonnonsuojelualueelle Helsingissä. Haltialanmetsä on niistä suurin, yhteensä 137 hehtaaria. Muut alueet olivat lintuluotoja. Luonnonsuojelualueiden osuus maapinta-alasta on tällä hetkellä 3,2 prosenttia ja vesipinta-alasta 0,93 prosenttia. Vuonna 2020 valmistui myös kartoitukset Helsingin uhanalaisista luontotyypeistä, arvokkaista kasvikohteista ja eliölajeista. Lintuseurannoissa koneellisten niittojen on todettu lisänneen syksyisiä lintumääriä Vanhankaupunginlahdella, Östersundomissa ja saaristossa. Vuoden 2020 pölyttäjäseurannassa päiväperhosten määrä havaittiin harvinaisen alhaiseksi Helsingissä, etenkin Kehä I:n sisäpuolisilla linjoilla laji- ja yksilömäärät olivat hyvin pieniä.

Merkittävimpiä kaupungin hoitamia pilaantuneen maaperän kunnostuskohteita olivat asumiskäyttöön muutettavat Kalasataman ja Jätkäsaa- ren projektialueet. Isoja kunnostuskohteita oli lisäksi Vuosaaren keskustassa ja Herttoniemenrannassa. Yleisten alueiden rakentamisessa hyödynnettiin vuonna 2020 yhteensä 1 476 541 tonnia kaivumassoja ja kiviaineksia. Hyötykäytön ansiosta säästyi noin 8 miljoonaa euroa ja 1 300 000 litraa polttoainetta, minkä lisäksi päästöt vähenivät 3 100 t CO₂e.

Kierto- ja jakamistalouden tiekartta hyväksyttiin vuonna 2020 ja loppuvuodesta julkistettiin tiekartan toimenpiteiden seurantapalvelu Kiertotalousvahti. Kiertotalouden huomioiva purkuohjeistus valmistui kaupungin palvelurakennusten purkuja varten ja infrarakentamisen materiaalivirtojen, kutenleisten alueiden ylläpidosta muodostuvien viherjätteiden ja rakennuskohteista ylijäävien katukivien, kiertoa on alettu tehostamaan. Vuonna 2020 perustettiin Helsingin kaupungin ja Helsingin seurakuntayhtymän yhteistyössä Stadin safkan hävikkiruokaterminaali, joka mahdollistaa kaupan alan, tukkujen ja elintarviketeollisuuden ylijäämä-

ruoan aiempaa tehokkaamman, laajemman ja ammattimaisemman hyödyntämisen ruoka-avun kautta.

Helsingin kaupungin uusi hankintastrategia hyväksyttiin joulukuussa 2020 ja siinä painotetaan aiempaa voimakkaammin hankintojen vastuullisuutta ja vaikuttavuutta. Hankintojen valmistelua helpottamaan luotiin vastuullisuuskriteeripankki. Vuonna 2020 Helsinki allekirjoitti kaksi green deal -sopimusta: Päästöttömät työmaat ja Haitallisten aineiden vähentäminen varhaiskasvatuksen hankinnoissa. Kuusivuotisessa Kohti hiilineutraaleja kuntia ja maakuntia -hankkeessa tarkastellaan Helsingin osalta yhdeksää erilaista ilmastovaikutuksiltaan merkittävää hankintaa, joiden valmistelussa arvioidaan mahdollisuuksia hiilijalanjäljen huomioimiseen.

Helsingin kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla on kehitetty erilaisia konsepteja ja opintojaksoja kestävän tulevaisuuden pedagogiikan vahvistamiseksi varhaiskasvatuksesta lukioon. Konseptit ja opintojaksot otetaan käyttöön vuoden 2021 aikana. Nuorisotyössä kehitetään toimintaa nuorille tehdyn Ruutibudjetti-tiedonkeruun perusteella. Tiedonkeruussa kysyttiin nuorten ympäristöhuolista ja halusta toimia ympäristönpuolesta. Tiedonkeruuseen vastanneista nuorista 64 prosenttia koki ympäristöasiat omassa elämässään erittäin tai hyvin tärkeiksi. Vastauksissa nousi esiin halu toimia roskattoman ympäristön ja luonnon puolesta, kasvisruokailu, ilmastovaikuttaminen ja kuluttamiseen liittyvät asiat. Koronan suljettua koulut, luontokoulut ja Korkeasaaren, ryhdyttiin ympäristökasvatuksen tueksi tuottamaan paljon etäoppitunteja ja -materiaaleja, jotka saavuttivat hyvin käyttäjiä. Myös omatoimista luontoon tutustumista tuettiin muun muassa videoilla ja kisoilla.

Ekokompassi-ympäristöjärjestelmä on havaittu toimivaksi järjestelmäksi kaupungin toiminnassa. Ekokompassi on käytössä tai rakenteilla kolmella toimialalla tai niiden osassa, kahdessa liikelaitoksessa sekä 16 tytäryhteisössä. Vuoden 2020 lopulla kaupunkikonsernissa toimi 1 172 ekotukihenkilöä. Uusia Ilmastokumppani-yrityksiä kaupunki sai kahdeksan. Kokonaisuudessaan Ilmastokumppaneita on jo lähes 90.

Helsingin kaupungin ympäristökulut, poistot mukaan lukien, olivat yhteensä 74,2 miljoonaa euroa (1,6 prosenttia kaupungin kaikista toimintakuluista). Suurimmat kuluerät aiheutuivat alueiden puhtaanapidosta ja jätehuollosta sekä ilmasto- ja ympäristöystävällisen liikkumisen edistämisestä. Ympäristöinvestoinnit olivat yhteensä 162,4 miljoonaa euroa (18,8 prosenttia kaupungin kaikista käyttöomaisuusinvestoinneista). Suurimmat investoinnit liittyivät ilmasto- ja ympäristöystävällisen liikkumisen edistämiseen (HKL:n joukkoliikenne investoinnit) sekä pilaantuneen maaperän puhdistamiseen. Ympäristötuotot olivat noin 6,6 miljoonaa euroa (0,6 prosenttia kaupungin kaikista toimintatuotoista).

31.05.2021

Asia/8

Merkittävimmät tuotot tulivat kaupunkipyöristä ja ajoneuvojen siirtomaksuista katujen puhdistukseen liittyen.

Kaupungin vuonna 2012 hyväksytyssä ympäristöpolitiikassa on asetettu kaupungin ympäristönsuojelun tavoitteet keskipitkälle (2020) ja pitkälle (2050) aikavälille. Keskipitkän aikavälin tavoitevuosi on saavutettu ja ympäristöraportissa arvioidaan ympäristöpolitiikan toteutumista vuosina 2012–2020.

Esittelijä

kansliapäällikkö
Sami Sarvilinna

Lisätiedot

Timo Lindén, kaupunginsihteeri, puhelin: 310 36550
timo.linden(a)hel.fi

Liitteet

1 Helsingin_kaupungin_ympäristöraportti_2020

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Tiedoksi

Kasvatus- ja koulutuslautakunta
Kaupunkiympäristölautakunta
Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta
Sosiaali- ja terveyslautakunta